

INCURSIUNE ÎN VIAȚA BOIERULUI ION DEDULESCU

Viorica RĂPAN

BRIEF INCURSION IN THE LIFE OF BOYAR ION DEDULESCU

Abstract

Ion Dedulescu, Great Exchequer during the second reign of Nicolae Mavrocordat in Wallachia, is a controversial figure of the Dedulesti boyar family in Râmnicu Sărat, due to his tense relations to the Wallachian ruler. Having left Wallachia and being far from home, boyar Dedulescu can only write and send letters to his wife, instructing her on how to run the estate and pay debts. His attention also concerns his children.

Cuvinte cheie: Dedulescu, Râmnicu Sărat, Nicolae Mavrocordat

Keywords: Dedulescu, Ramnicu Sarat, Nicolae Mavrocordat

Boierii Dedulești, însemnați mai ales în secolul al XVIII-lea, sunt cunoscuți pentru diversele funcții de demnitari pe care le-au deținut la nivel înalt, în cadrul protipendadei principatului muntenesc din epocă, dar și prin cele trei lăcașuri de rugăciune Dedulești, Băbeni și Drăghiești, înscrise ca bunuri de patrimoniu național.

Familia Dedulescu, originară din fostul județ Râmnicu Sărat, este menționată pentru prima dată într-un document din anul 1620, unde apare postelnicul Dediul Dedulescu din Sgârçiți care împreună cu fratele său Barbu, ridică pe moșia Gura Babei, mănăstirea Dedulești.

Dediul postelnic a fost căsătorit cu fiica unui boier Jipa, cu care a avut trei fii: Deatcu, menționat ca și sluger în anul 1670, Gheorghe/Gheorghită, menționat în anii 1670 și 1680 fără titlu și mare sluger în anul 1682¹. Acesta este ctitorul Schitului Jitia pe care ginerele lui, Neagoe Topliceanu, îl va

¹ Serviciul Județean Buzău al Arhivelor Naționale (în continuare SJANBZ), colecția Manuscrise (depunere C. Dumitrescu), Pachetul XV, Vol. XV. Octav-George Lecca, *Familiiile boierești române – istoric și genealogie*, Ed. Minerva, București, 1899, pp. 202-203. N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, sec. XIV-XVII*, Ed. Enciclopedică Română, București, 1971, p.167.

închina Mănăstirii Râmnicu Sărat în anul 1695, pentru pomenirea veșnică a lui și a tot neamului².

Cel de-al treilea fiu, Ioan, menționat ca spătar în anii 1680 și 1691, comis în anii 1721 și 1723, stolnic în anii 1723 și 1724, mare vistier în anii 1724 și 1726³, s-a căsătorit cu Maria Bălăceanu cu care a avut cinci copii: Nicolae, Ioniță, Marica, Zoița și Bălășa.

Despre Ion Dedulescu amintește și cronica muntenească a lui Radu Popescu, cronicarul domnitorului Nicolae Mavrocordat, care pe la 1726, împreună cu Nicolae Roset, fost mare logofăt, și alți boieri care se credeau asupriți vor fugi pe ascuns din București, refugiindu-se la Mihai Racoviță, în Moldova: „că într-acest an leat 7234, în luna lui martie, s-au sculat niște boieri, neavând nici o nevoie, ci încă milă și cinste, numai din fire răi și neastâmpărați și au fugit în Țara Moldovii la Mihaiu Vodă”⁴.

Racoviță refuză să îi predea pe acești boieri lui Nicolae Mavrocordat și îi ajută să fugă în Ungaria, ceea ce a dus la mazilirea domnului Moldovei, în urma plângerilor făcute de Mavrocordat Porții Otomane: „Mihaiu vodă dăspre o parte s-au făcut a găti slujitori să meargă să-l prinză, iar pe de altă parte au trimis pe taină și le-au dat veste unde era, ca să treacă în Țara Ungurească și au trecut”⁵.

Când, în vara lui 1726, vistierul Ioan Dedulescu se afla în „exil” la Brașov, întreaga lui grijă se îndreaptă către familia rămasă în Țara Românească. Teama că ar putea muri printre străini fără a-și putea crește și chivernisi copiii domină corespondența sa: „pre iubiților miei fii Maricuțo, Neculae, Zoițo și mititelule Ioniță și ticăloasă Bălășico, sărăcii miei și nevârșnicii miei, darul lui Hristos Domnul și mila Lui ce pre bogată să fie cu voi păzindu-vă întru toate zilele vieții cu viață fericită și îndelungată. Să nu vă întristați fiții miei căci nu vă las nici un fun de stăpânire, nici să fiți mârșniți asupra me, căci nu sunt ieu prăcina stingerii voastre, ci domnul pământului nostru (Nicolae vodă Mavrocordat. n.a.) care m-au și prăduit și m-au și izgonit din pământul meu, de-l va judeca Dumnezeu și-i va face plată dupe faptele lui. Ci cu o gură și cu o inimă să vă rugați lui Dumnezeu pentru mântuiereme și acela ce v-au lăsat în lume, acela vă va da și stăpânire și vă va purta și de grijă. ca un puternic ce iaste și eu, încă, în loc de stăpânire vă dăruiesc

² Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare A.N.I.C.), fond Mănăstirea Râmnicu Sărat, XIV/4.

³ Theodora Rădulescu, *Sfatul Domnesc și alți mari dregători ai Țării Românești din secolul al XVIII-lea*, în „Revista Arhivelor”, Anul XLIX, Vol. XXXIV, Nr. 2, pp. 293-324.

⁴ Radu Popescu, *Istoriile domnilor Țării Rumânești. Cronicari munteni*, 2, Ed. Minerva, București, 1984, p. 306.

⁵ *Ibidem*, p. 307.

părinteasca blagoslovenie care să vă fie păzitoare și folositoare spre toate cele de folosul și binele vostru. Pe muma voastră să o cinstiți și să o ascultați”⁶.

De asemenea, ca o măsură de siguranță și un mod de apărare a dorințelor exprimate, îndrumările tatălui sunt însoțite și de un blestem: „iar carii din voi nu viți asculta și nu să va supune învățăturilor mămii sa<le>, nici o va cinsti, să fie supt blestemul nostru cel părintesc”⁷.

Departate de casă, boierul Dedulescu nu poate decât să-i trimită scrisori soției comunicându-i toate instrucțiunile necesare îngrijirii moșicii lor, trecând întreaga responsabilitate a creșterii copiilor și a achitării datoriilor rămase pe umerii doamnei Maria, sperând totuși că frații, cumnații și celelalte rude îi vor fi alături: „Pre iubita me soție, Mario, cu multu dor îmbrățișându-vă împreună și pe toți copilașii vă rog de la milostivul Dumnezeuază multă sănătate și fericire. Pintru mine viți ști că dintru a Sa pre bogată milă mă aflu sănătos până acum și cu ajutorul Sfinții Sale sântem și purcegători ca să mergem unde ți-am mai scris. Ci să de Dumnezeuază să ne fie călătorie pi voia noastră ca în scurtă vreme să ne vedem cu bucurie. Cele ce am avut lângă mine, le-am lăsat toate cu foaie în seama logofătului Costandin. Ce am mai avut a-ți scrie ș-a te învăța ca pe o bună soție ți-am scris și am dat scrisoare la un neguțătoriu de ispravă de la Brașov ca să le trimeată. Ci dupe cum scriu, pintru toate așa vii urma, pentru stăpânirea urmașilor. De ți le vor da cineva, să n-aibi temere că le va împresura cineva pintru că să știu. Și așa socotescu că nici unchiu meu nu să va bucura ca să-m sărăcească copiii mai vârtos că i-am și pominit pintru aceste în scrisoare ce ți-am scris și iaste și foaie de împărțală a tătăini meu care s-au împărțit cu frații și iaste și diata. Ci dupe cum scriu acele așa veiu stăpâni. Și să nu te întristezi pintru aciastă călătorie ce facem ci să te rogi lui Dumnezeu din tot sufletul ca să umblăm dupe voie noastră că altu leac n-am mai găsit afară dintr-aceasta, adecă au să perim, au să ne facă stăpânii dreptate să nu rămânem într-aceste părți cu nume de haini, că noi din țară n-am lipsit de vreun bine, ci de mari prăzi și nedreptări, după cum toate împrejurile știu. 2 sārindare mi-au rămas neplătite la Sārindarul și la Cotroceni, ci de vom peri care cumva au măcar trăind, să faci cumva să le plătești, să nu rămâiu într-acest păcat”⁸.

Conștient de greutatea pe care o lasă pe umerii soției sale, vistierul Ioan Dedulescu îi cere iertare doamnei Maria: „și să nu-m tārbești sufletul meu Mario căci te las cu într-atâtea datorii și năcazuri, nici să nu mă blăstemi te rog din tot sufletul meu și cu milă crăzi ca pe o bună și pre dragă și înțeleaptă soție ci să-mi dai iertăciune din suflet și din inimă că aceste nu-ți vin de la mine ci

⁶ A.N.I.C., colecția Achiziții Noi, CLXXIX/3.

⁷ Idem.

⁸ Idem, CLXXIX/4.

din nedreptatea stăpânului (Nicolae vodă Mavrocordat, n.a.) care iaste știută și cunoscută de toți”⁹.

Pentru că trebuie să știe ce se întâmplă cu familia și cu avutul, vistierul Dedulescu se folosește de oricine are drum spre Țara Românească și insistă ca Maria să-i trimită vești la fel de repede „cu oricine ar veni mai curând”¹⁰.

Totuși, situația familiei nu era atât de rea cum reiese din aceste scrisori, veniturile lor nu au fost confiscate și nici nu au fost asupriți de domnul Țării Românești pentru isprava boierului: „și măcar cu toate împotrivrile lor ce s-au arătat către domn, iar încă și fiindu-le jupânesile aicea în țară, mare milă și bunătate au arătat mânia sa către casele lor, stăpânind jupânesile lor toate moșiile, viile și luându-și toate veniturile, încă și cărți de scuteală făcând”¹¹. Acest lucru poate fi dedus și din bogata foaie de zestre pe care Maria Deduleasa Vistiereasa i-o dă fiicei sale Marica la 12 februarie 1732. Foița cuprinde numeroase haine și podoabe scumpe, dar și moșii la Ruși și Căineasca în județul Ialomița, țigani, vaci, boi, etc¹².

Din cronică lui Radu Popescu aflăm că situația boierilor fugiți nu este tocmai în favoarea lor. În anul 1727, după o încercare eșuată de a căuta aliați la Constantinopol pentru a-l detrona pe domnul Țării Românești, o parte dintre ei vor fi prinși sau vor muri fiind grav bolnavi.

La 10 iunie 1728, Nicolae Roset, fost mare logofăt, îi scria patriarhului Hrisant Notara că se aflau atunci în pribegie în Transilvania, fiind bănuți de o presupusă înțelegere cu Mihai Racoviță care ar urma să ocupe tronul Țării Românești¹³.

Amintirea lui Ioan Dedulescu și a familiei lui a rămas vie și prin frumoasa biserică de la Drăghiești, Râmnicu Sărat, ridicată de doamna Maria, împreună cu fiul lor Nicolae, în anul 1747, conform pisaniei de la intrare în monument: „Cu vrerea Tatălui (...) s-a zidit din temelia ei și s-a înfrumusețat, precum se vede, de doamna jupâneasă Maria vistiereasa a răposatului Ioan Dedulescu vel vistier și de fiul ei Niculae Dedulescu biv ceauș (...) punându-se hramul bisericii acesteia întru cinstea și mărirea adormirii Sf. de Dumnezeu Născătoare și pururea Fecioară Maria (...) și pentru a ctitorilor și a răposaiților și pentru veșnica lor pomenire”¹⁴.

⁹ Idem, CLXXIX/3.

¹⁰ Idem, CLXXIX/2.

¹¹ Radu Popescu, *op. cit.*, p.312.

¹² A.N.I.C., colecția Achiziții Noi, CLXXVIII/3.

¹³ *** *Istoria Românilor. Românii între Europa clasică și Europa luminilor (1711-1821)*, vol. VI, Ed. Enciclopedică, București, 2002, p. 450.

¹⁴ Ioan C. Filitti, *Bisericile boierilor Dedulești*, în B.O.R., Seria III, Anul LI, Nr. 11-12, București, 1933, p. 512.

Din păcate, trecerea nemiloasă a timpului pune în pericol amintirea lăsată de boierii Dedulești, bisericile precum și ruinele unei curți boierești din secolul al XVI-lea, unice în această parte a țării zac în uitare. Totuși, pictura bisericilor conservă și astăzi chipurile ctitoricești, înfățișând patru generații de Dedulești, care ne lămuresc în legătură cu descendenții acestei familii.